

**Հանրապետական
մանկավարժահոգեբանական կենտրոն**

<<Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և
ուսուցչի օգնականների դասավանդման
հմտությունների զարգացման ապահովում>>
ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց` <<Ճաղկուկք բաց դպրոց>> հիմնադրամ

**Թեմա` Թվայնացման ազդեցությունը կրթության
վրա:**

**Վերապատրաստող, մենթոր` Արմենուհի
Մելքոնյան**

Ուսուցիչ` Մուրադյան Անի

2023

Ներածություն

Նոր կորոնավիրուսային հիվանդության տարածումը կանխելու համար 2020 թվականի ապրիլի 13-ի դրությամբ աշխարհի շատ երկրներում արդեն փակված էին կրթական հաստատությունները: Կրթական հաստատությունները իրենց բնականոն աշխատանքները դադարեցրեցին 192 պետություններում՝ խոչընդոտելով շուրջ 1,58 մլրդ մարդու կամ երկրագնդի ողջ սովորողների 91,4%-ի կրթություն ստանալու իրավունքը: Կրթական համակարգում նման խաթարումը անդրադարձավ գրեթե 63 մլն ուսուցիչների աշխատանքի վրա, կրթության համակարգում ցնցումները զգալի եղանակով նաև նախադպրոցական, արհեստագործական, մասնագիտական կրթության, ինչպես նաև համակարգը սպասարկող անձնակազմի վրա: Նման խնդրահարույց իրավիճակը դրդեց կրթական բոլոր համակարգերում իրականացնել շուտափույթ անցում առցանց կրթության կազմակերպման: Վարակի տարածումից առաջ, պետք է փաստել, որ շուրջ 260 մլն երեխա ամբողջ աշխարհում զրկված էր դպրոց հաճախելու հնարավորությունից: Նախավարակային ցուցանիշները վկայում են կրթական ճգնաժամի մասին՝ քիչ զարգացած երկրներին սպառնալով մարդկային ռեսուրսներ ձևավորելու և կայուն զարգացման նպատակներին հասնելու ձգտման տապալումով: Բնականաբար կրթության համակարգի համատարած կաթվածահարումը, պայմանավորված համավարակով, առավելապես կարող էր խորացնել առկա ճգնաժամը: Ճգնաժամային հեռանկարից խուսափելու, պարտադիր նվազագույն կրթության իրավունքի իրացման, կրթության որակի ապահովման տեսանկյունից ձեռնարկվեցին մի շարք միջոցառումներ: Համավարակը ստիպեց վերջին երկու տարիներին կրթության կազմակերպման գործընթացին զարգացում ապրել: Դրանք պարտադրված քայլեր էին, որոնց գնացին կրթության շարունակականությունն ապահովելու համար: Այդ քայլերը միաժամանակ բացահայտեցին նոր ճանապարհներ և հնարավորություններ, որոնք ցույց են տալիս, թե ինչպես կարող են տեխնոլոգիաներն օգտագործվել կրթության և ուսուցման գործընթացում: Վիրտուալ իրականության գործիքներն անփոխարինելի են ՄԿՈՒ (մասնագիտական կրթություն և ուսուցում) ոլորտում, որտեղ էական նշանակություն ունեն սովորողների գործնական հմտությունների և կարողությունների զարգացումը:

Չետագոտության նպատակները

1. Ուսումնասիրել Չայաստանում թվայնացման ազդեցությունը:
2. Չարգացնել բոլոր տարիքային խմբերի շրջանում թվային հմտությունների իմացությունը:
3. Բարձրացնել կիբեռանվտանգության մակարդակը երկրում իրազեկվածության և թվային գրագիտության արդյունքում:

Չետագոտության խնդիրները

1. Թվայնացման խնդիրներին անդրադառնալ քաղաքացու տեսանկյունից:
2. Ապահովել կապի հասանելիությունը:
3. Մշակել նոր նյութեր, որոնցով մարդկանց և սովորողին կտեղեկացնեն թվայնացման շահավետության մասին:

Կրթության ոլորտի թվայնացման արդի վիճակն ու զարգացման միտումները ՀՀ-ում

Կրթության թվայնացումն ուսումնական ու կառավարական բնույթի թվային տեսքով տեղեկատվության մատուցումն է, մշակումն ու պահպանումը, որը կրթական գործունեության արդյունավետության (որակի) էական բարձրացման երաշխիքի է վերաճում: 2021 թվականի փետրվարի 11-ի N 183-Լ որոշմամբ ՀՀ կառավարությունը հաստատել է ,Հայաստանի թվայնացման ռազմավարություն 2021-2025-ե փաստաթուղթը, որով նախանշվում է մինչև 2025 թվականը երկրում թվայնացման գործընթացների համատեքստում իրականացվելիք հիմնական ուղղություններն ու ծրագրերը: Ռազմավարության մի առանձին բաժին նվիրված է կրթությանը՝ թվային հմտությունների ձևավորմանը: Պետությունը փաստում է, որ թվայնացումն անհնար է հաջողել առանց հասարակության բոլոր տարիքային խմբերի շրջանում թվային հմտությունների զարգացման, ինչը կապակցված է ինչպես պետական հատվածի, այնպես էլ տնտեսության արդիականացման հետ: Թվային տեխնոլոգիաների առօրյա օգտագործումը կբարձրացնի թվային հմտություններին տիրապետող քաղաքացիների կյանքի որակը: Թվային հմտությունները քաղաքացիներին թույլ կտան ավելի արդյունավետ կազմակերպել իրենց շփումը պետական գերատեսչությունների, տնտեսվարողների հետ, ինչպես նաև օգտվել թվային ծառայություններից և արտադրանքներից: Թվային հմտություններին տիրապետող աշխատուժը կմասնակցի նոր տեխնոլոգիական լուծումների ներդրմանը տնտեսությունում՝ նպաստելով որակական զարգացմանը: Թվային հասարակության զարգացումը հնարավորություն կտա բարձրացնելու կիբեռանվտանգության մակարդակը երկրում իրազեկվածության և թվային գրագիտության բարձրացման արդյունքում: Ըստ այդմ, 2021-2025թթ. Հայաստանի թվայնացման ռազմավարությունում թվային հմտությունների ձևավորման և զարգացման տեսանկյունից կարևորվում են հետևյալ միջոցառումները. 1) Բոլոր գերատեսչությունների և գործարար ոլորտի հետ համագործակցության արդյունքում իրականացնել համալիր կրթական ծրագրեր հասարակության բոլոր տարիքային և սոցիալական խմբերի համար՝ Հայաստանի թվային փոխակերպման օրակարգը իրականություն դարձնելու, ապագայի տնտեսության մարտահրավերներին և

կիրենանվտանգության զարգացող պահանջներին համապատասխանելու համար: 2) Զաղաքներում, համայնքներում և հեռավոր գյուղերում թվային հմտությունների դասընթացների կազմակերպում և թվայնացված պետական ծառայությունների իրագրելում: 3) Առանձնակի ուշադրություն դարձնել կանանց և աղջիկների թվային և տեխնիկական հմտություններն ու գիտելիքները զարգացնելու կրթական ծրագրերին: 4) Թվային հմտությունների կրթական ծրագրերի իրականացման ընթացքում գիտելիքներով և առաջադիմությամբ առավել աչքի ընկնող մասնակիցների շտեմարանի ձևավորում՝ հետագայում նրանց՝ որպես թվային պետական ծառայությունների աշխատակից ներգրավելու նպատակով: 5) Ազգային Փոստի (Հայփոստ) ենթակառուցվածքում (մասնաճյուղեր) ապահովել հանրային համակարգչի հասանելիություն և հատուկ պատրաստված աշխատակցի կողմից թվային հմտությունների խորհրդատվություն և աջակցություն պետական թվային ծառայություններից օգտվելու նպատակով: Կրթության ոլորտի թվայնացման գործընթացում կարևոր նշանակություն ունի կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգի (այսուհետ ԿԿՏՀ) զարգացումը: ԿԿՏՀ-ն տվյալների հավաքագրման, պահպանման, մշակման, ինչպես նաև հաշվետվությունների ստացման և հրապարակման էլեկտրոնային միասնական համակարգ է, որի միջոցով իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության կրթության ոլորտի վարչական ռեգիստրների վարումը: ԿԿՏՀ-ՎՆ-ում պահվող տվյալները (տեղեկությունները) համալրվում են վարչական բնույթի դիտարկումների հիման վրա: ԿԿՏՀ-ՎՆ-ում գրանցվում են Հայաստանի Հանրապետությունում նախադպրոցական, հանրակրթական, նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական, բարձրագույն մասնագիտական և հետբուհական հիմնական կրթական ծրագրեր իրականացնող բոլոր ուսումնական հաստատությունները՝ անկախ կազմակերպական իրավական ձևից և ենթակայությունից՝ վարչական ռեգիստրների ամբողջականությունը ապահովելու նպատակով: ԿԿՏՀ վարումն իրականացնում է ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության ,Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնը՝ ՊՈԱԿ-ը (այսուհետ՝ ԿՏԱԿ), որը համակարգի գլխավոր ադմինիստրատորն է: Իսկ համակարգի ողջ տեղեկատվությունը պահվում է ԿՏԱԿ-ի կենտրոնական հանգույցի սերվերների վրա, որից օգտվելու հնարավորություն ունեն ԿԿՏՀ բոլոր մասնակիցները: Կրթության կառավարման

տեղեկատվական համակարգի մասնակիցներն են. ՀՀ կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը, ՀՀ պետական կառավարման մարմինները, Պետական կառավարման, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ՀՀ համայնքային, պետական և ոչ պետական ուսումնական հաստատությունները: Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգի հիմնական ենթահամակարգերն են. Նախադպրոցական կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգը, Դպրոցների կառավարման տեղեկատվական համակարգը, Մասնագիտական կրթության՝ նախնական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների և ԲՈՒՀ-երի կառավարման տեղեկատվական համակարգը, Պարտադիր կրթությունից դուրս մնացած երեխաների բացահայտման էլեկտրոնային համակարգը, սահմանամերձ կամ բարձրլեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ ուսուցիչների գործուղման համակարգը: Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների տեղեկատվական համակարգը: ԿԿՏՀ համակարգի տվյալները հավաքագրվում են ուսումնական հաստատությունների միջոցով: Տվյալների մուտքագրումը և խմբագրումն իրականացնում են ուսումնական հաստատությունները յուրաքանչյուր տարի՝ մինչև սեպտեմբերի 30-ը: Ըստ անհրաժեշտության՝ մուտքագրված տվյալների մեջ փոփոխությունը կատարվում է 5-օրյա ժամկետում: Փաստացի ստացվում է, որ կրթության ոլորտի վարչական ռեգիստրների վարումը կատարվում է տվյալների հավաքագրման, պահպանման, մշակման, ինչպես նաև հաշվետվությունների ստացման և դրանք էլեկտրոնային միասնական համակարգում հրապարակելու միջոցով: Վերջին տարիներին ՀՀ կրթության ոլորտում թվայնացման ուղղությամբ նկատելի աշխատանք է կատարվել: Արդեն իսկ թվայնացված են սովորողների ընդունելության, հաստատությունից հաստատություն տեղափոխման, գնահատման, ուսուցիչների ատեստավորման և մի շարք այլ գործընթացներ՝ մասնակի և ամբողջական բաղադրիչներով, ինչպես նաև ավարտական վկայականների՝ ատեստատների տրամադրման գործընթացը: Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգի ենթահամակարգերի նկարագրությունը: 2013 թվականից Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներդրվել և գործում էր

,Դպրոցների կառավարման տեղեկատվական համակարգե Էլեկտրոնային ծրագիրը՝ <https://emis.am/schools>: Ավելի ուշ ստեղծվեց և ներդրվեց ,Մասնագիտական կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգը (ՄԿԿՏՅ)՝ ներառելով Նախնական (արհեստագործական) և միջին, Նաև բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության համակարգերը: Հետագայում այս երկու համակարգերը միավորվեցին, և ստեղծվեց մեկ միասնական տեղեկատվական համակարգ, որը բացառում է նույն սովորողի բազմակի հաշվառումը կրթության տարբեր մակարդակներում միաժամանակ, հնարավորություն է տալիս վերահսկելու սովորողի տեղափոխման գործընթացը մի կրթական հաստատությունից այլ կրթական հաստատություն և այլն: ,Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգիտե (<https://emis.am>) ամբողջականացման համար նշված երկու համակարգերին 2017 թվականին միացվեց Նաև Նախադպրոցական կրթության կառավարման համակարգը: Նախադպրոցական և մասնագիտական կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգեր: Համակարգերի միջոցով ամբողջական տեղեկատվություն է հավաքվում ՀՀ-ում գործող նախադպրոցական, մասնագիտական ու հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների, ենթակառուցվածքների, հաճախող երեխաների ու սովորողների, ինչպես նաև աշխատակիցների մասին: Համակարգը հնարավորություն է տալիս ավելի արդյունավետ դարձնելու տեղեկատվության ստացման և վերլուծության գործընթացը՝ միաժամանակ ապահովելով ոլորտի ծրագրերը, ռազմավարությունները և քաղաքականությունը մշակելը հստակ և վստահելի թվային տվյալների հիման վրա: Տասներկուամյա կրթության ապահովման տեղեկատվական համակարգ հնարավորություն է ընձեռում բացահայտելու ՀՀ-ում գտնվող կրթությունից դուրս մնացած երեխաներին, հետևելու կրթությունից դուրս մնալու ռիսկի տակ գտնվող սովորողներին: Համակարգն ունի նաև ահազանգման գործառույթ, ինչը հնարավորություն է տալիս երեխայի կրթություն ստանալու իրավունքների պաշտպանության համար պատասխանատու պետական կառավարման մարմիններին սովորողի մասին տեղեկատվությունը արագ փոխանակելու և կանխելու երեխայի կրթությունից դուրս մնալը, ինչպես նաև օժանդակելու դուրս մնացած երեխաների կրթական իրավունքի վերականգնման գործընթացին: Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման և

արձանագրման համակարգ: Համակարգի միջոցով թվայնացվել են երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների գնահատման, վերագնահատման, արձանագրությունների կազմման գործընթացները: Համակարգը հնարավորություն է տալիս կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի բացահայտման պարագայում ֆիքսելու երեխային մատուցվող ծառայությունների ծավալները, տեսակները: Այս համակարգը միտված է կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպման, մատուցվող ծառայությունների տեսակի, արդյունքների մասին տեղեկատվության հավաքագրման և վիճակագրության վարման գործընթացներն առավել արդյունավետ դարձնելուն: Տվյալների բազան ըստ բուհերի, դպրոցների, նախադպրոցական հաստատությունների և քոլեջների ԿԿՏՀ բաժինը ստեղծվել է տվյալների հիման վրա հետազոտություններ, ուսումնասիրություններ և վերլուծություններ իրականացնող, ինչպես նաև կրթական քաղաքականությամբ հետաքրքրվող հետազոտողներին և շահագրգիռ անձանց ու կազմակերպություններին լայն և բազմաշերտ տեղեկատվություն տրամադրելու նպատակով: Այստեղ կարելի է գտնել ինչպես ամփոփ տվյալներ, այնպես էլ ինքնուրույն ձևավորել նախընտրելի տվյալների բազաներ կրթության բոլոր ոլորտների վերաբերյալ: Ստեղծված են նաև վերլուծական գործիքներ, որոնք հնարավորություն են տալիս ունենալու դինամիկ շտեմարաններ տարբեր համադրությունների միջոցով: Ժամանակակից պայմաններում ողջ աշխարհում կրթության թվայնացման գործընթացները հանգեցնում են առանձին մասնագիտությունների կրթական չափորոշիչների վերանայման, աշխատաշուկայի պահանջներին դրանց առավել համապատասխանեցման, ինչպես նաև կրթական վերջնարդյունքների բարելավման: Կրթության թվայնացումը ձևավորում է գաղափարների գեներացման յուրօրինակ միջավայր, որի հիման վրա նորարարական նախագծեր են խթանվում: Այն իրենից ներկայացնում է հաղորդակցման միջոցների ամբողջություն, որի արդյունքում համապատասխան սովորողները, շրջանավարտները և այլ շահակիցները համատեղ ստեղծագործական աշխատանքի հնարավորություն են ստանում: Հետխորհրդային տարածքում վերջին տարիներին ակտիվացել են քննարկումները տնտեսագիտական կրթության՝ տնտեսության պահանջներին էլ ավելի համապատասխանեցման խնդրի հետ

կապված: Այդ նպատակով Ռուսաստանի Դաշնությունում ձևավորվել է Դաշնային ուսումնամեթոդական միավորումը, որին անդամակցում է տնտեսագիտության և կառավարման մասնագիտացումներ ունեցող ավելի քան 100 բուհ: Դաշնային ուսումնամեթոդական միավորման աշխատանքներին մասնակցում են նաև Հայաստանի, Ղազախստանի և հետխորհրդային այլ երկրների որոշ բուհեր ևս: Ժամանակակից տնտեսագիտական կրթության հիմնական առաքելությունն է թվային տնտեսության կադրային ռեսուրսի ձևավորումը՝ օժտված հետազոտական և նախագծային հմտություններով: Այս առումով կարևոր է տնտեսության և կազմակերպությունների կառավարման ոլորտում բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստումը, որոնք ունեն տնտեսագիտական մտածողություն և գործնական խնդիրներ լուծելու, տարբեր ոլորտների ընկերությունների աճի հնարավոր ռազմավարություններ նախագծելու ունակություն: Նշված նպատակներին հասնելու համար կարևոր է ոչ միայն առաջադիմական ու ուսումնական պլանների մշակումը, այլև իրատեսական կրթական վերջնարդյունքներ սահմանելն ու թե՛ դասավանդման, թե՛ գիտելիքի գնահատման մեթոդաբանության վերանայումը:

Եզրակացություն

Ռազմավարությունների իրականացման ռիսկեր կարող են հանդիսանալ նաև՝

1) Պետական և մասնավոր հատվածների, ինչպես նաև դոնորների կողմից ոչ բավարար ֆինանսական միջոցների հատկացումը: Մասնավորապես, հնարավոր հանդիպող ռիսկերից կարելի է դիտարկել թերֆինանսավորման ռիսկը՝ պայմանավորված ՀՀ պետական բյուջեով ֆինանսավորվող ծրագրերի առաջանահերթությունների փոփոխությամբ ու գերակայությունների վերանայմամբ: Յուրաքանչյուր նման ռիսկի առաջացումը էապես կարող է վտանգել ռազմավարական նպատակների իրագործմանը՝ բերելով թիրախային արդյունքային ցուցանիշների զգալի շեղումների

2) Աճող ծախսերի և գլոբալ շուկայի փոփոխություններով պայմանավորված մրցունակ դիրքի կորուստը:

3) Բարձր տեխնոլոգիաների համաշխարհային տնտեսության միտումների և զարգացումների կտրուկ փոփոխությունները⁴) Գործառնական ռիսկ՝ պայմանավորված ներքին պրոցեսների, մարդկանց և համակարգերի կամ արտաքին իրադարձությունների չկարգավորված ազդեցությամբ:

3. Նկատի ունենալով Հայաստանում ձևավորված քաղաքական և տնտեսական կայունությունը, ռազմավարությունների իրագործումը որևէ քաղաքական ռիսկ չի դիտարկում:

Առաջարկություն

- Չարգացել
 - ✓ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերությունը
 - ✓ Հայաստանի թվայնացում
 - ✓ Ռազմական արդյունաբերության համալիրի զարգացում
 - ✓ Ռազմավարական ոլորտների կայացում համատեղ ջանքերից:

Գրականության ցանկ

1. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-03/digital_factsheet_armenia_hy.pdf
2. Նոր կորոնավիրուսի (COVID-19) համավարակի վերաբերյալ հանրային կարծիքի ուսումնասիրություն//Չամաշխարհային Բանկ, CRRC, Եր, հուլիս, 2020;